

ВІЙНА

Репарації від жертви агресії? Навіщо Росія заговорила про трильйон рублів

Валентина Левицька

22 жовтня 2026, 06:30

Російські військові біля руїн житлового будинку у захопленій Авдіївці Донецької області, 22 лютого 2024 року

Більш як 1 трильйон рублів (близько 12,1 мільярдів доларів) повинна буде виплатити Україна репарацій для відбудови Донбасу після припинення вогню. Про таке наприкінці вересня [заявив](#) «сенатор РФ» від угруповання «ДНР» Олександр Волошин.

Це далеко не перша заява представників окупаційної адміністрації, російського політикуму та силових структур про відшкодування збитків, які нібито

спричинила Україна на окупованих Росією територіях. Але цьогоріч такі повідомлення від Москви почастишали.

Голова Слідчого комітету РФ Олександр Бастрикін щонайменше тричі за цей рік публічно говорив про підрахунок вартості зруйнованих нібито Збройними силами України цивільних об'єктів у «нових регіонах» – так Москва називає захоплені території Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей.

А пресекретар президента РФ Володимира Путіна Дмитро Песков – після масованих ударів українських дронів по НПЗ і військовій інфраструктурі Росії та окупованих земель – погрожував притягнути Київ до юридичної відповідальності за «злочини».

Що можуть означати ці заяви саме зараз? І чи можлива ситуація, коли країна, на яку напали, буде зобов'язана виплатити відшкодування агресору? Розбиралося Радіо Свобода.

Звідки взялася цифра 1 трильйон рублів?

Документувати руйнування цивільної інфраструктури внаслідок бойових дій на Донбасі Слідчий комітет РФ почав ще до повномасштабного вторгнення.

Звинувачували у цьому українських військових, хоча не лише в соцмережах, а і в новинах федеральних телеканалів не раз з'являлися кадри того, як проросійські бойовики вели вогонь просто з житлових кварталів або й самі обстрілювали їх.

У вересні 2014 року на російському державному «Першому каналі» вийшов сюжет про бої за Донецький аеропорт. У ньому кореспондент **Сергій Зенін** показав, як бойовик стріляє з автоматичного гранатомету АГС-17 по позиціях українських військ з вікна квартири багатоповерхівки, в якій ще мешкали люди.

«АГС зараз буде знову міняти свою позицію, тому що **цілком можливо, що прилетить «ответка»**, – казав Зенін, тікаючи разом зі стрільцем вниз сходами.

Бойовик угруповання «ДНР» стріляє з гранатомета по позиціях українських військ з вікна житлового будинку. Донецька область, вересень 2014 року. Кадр з репортажу російського «Першого каналу»

В інтернеті збереглися відео навмисних обстрілів цивільних будівель, якими хизувалися бойовики угруповань «Л/ДНР». Як, наприклад, кадри ударів по багатоквартирному будинку під час боїв за **Вуглегірськ** Донецької області взимку 2015 року.

На них видно, як чоловік у військовій формі без знаків розрізнення, але з «георгіївською стрічкою» на шоломі, з характерним російським акцентом наказує іншому чоловіку в танковому шоломофоні **стріляти по житловому кварталу осколково-фугасними снарядами: «якщо що, «складаємо» к ...матері будинок»**. А потім – відео влучань по багатоповерхівці і радісні вигуки бойовиків «Укропи, привіт!»

Проросійські бойовики угруповання «ДНР» відкрито хваляться ударами по житлових будинках у місті Вуглегірськ Донецької області. Зима 2015 року. Кадр з сюжету прокремлівського інформгентства News Front

З початком повномасштабного вторгнення російська армія штурмувала українські міста і села, знищуючи цивільну інфраструктуру практично «під нуль», як це було в **Маріуполі, Попасній, Бахмуті, Мар'їнці** та інших населених пунктах. Називала це «звільненням», а у смертях жителів та руйнуваннях вже традиційно звинувачувала Україну.

7 березня 2026 голова Слідчого комітету РФ **Олександр Бастрикін** доповідав російському керівнику **Володимиру Путіну**: «Організовано масштабну роботу зі встановлення точного розміру і характеру завданих на Донбасі збитків злочинною діяльністю київського режиму. Ця **школа налічує 580 мільярдів рублів** (приблизно 7,3 млрд доларів – ред.)».

У липні – вийшов з новими цифрами: «В рамках розслідування кримінальних справ розмір встановлених збитків в результаті знищення об'єктів цивільної інфраструктури у **«нових регіонах»** складає **більше 560 млрд рублів, на території прикордонних і тилкових суб'єктів – більше 535 млрд рублів** (14,7 млрд доларів – ред.)».

Як оцінює Україна збитки від російської агресії?

Наприкінці лютого 2026 року у Києві презентували документ про оцінку збитків, який підготував український уряд разом зі Світовим банком, Єврокомісією та ООН. За період від початку повномасштабного вторгнення до 31 грудня 2025 року

загальний обсяг прямих пошкоджень оцінюється у 195 мільярдів доларів США. Найбільше постраждав житловий фонд, транспортна та енергетична інфраструктура.

Але є й більш широка оцінка **соціально-економічних втрат України – 667 мільярдів доларів**: це втрати виручки підприємств через руйнування, закриття чи захоплення російськими окупантами та втрати доходів населення, екологічна шкода.

Водночас потреби на відбудову України станом на кінець минулого року оцінювали у 588 мільярдів доларів. Нині ця сума, очевидно, зросла.

Місцевий житель В'ячеслав іде по уламках житлового будинку, пошкодженого внаслідок російської агресії. Северодонецьк (пізніше перейменували у Сіверськودонецьк), Луганська область, 16 квітня 2022 року

Що стосується саме Донбасу, то, за даними начальника обласної військової адміністрації **Луганської області Олексія Харченка**, обсяг завданої регіону шкоди з 2014 року Світовий банк оцінив у **15,5 мільярдів доларів**, а прямі збитки – 14,8 мільярдів. **Потреби у відновленні оцінюються у майже 33 мільярди доларів.** Такі цифри Харченко оприлюднив 26 червня 2026 року.

На Донеччині сума збитків, завданих за час повномасштабного вторгнення Росії, на 1 серпня цього року складає, попередньо, **понад трильйон гривень (більш як 24**

мільярдів доларів), повідомили у відповідь на запит проекту Радіо Свобода Донбас Реалії в Донецькій обласній військовій адміністрації.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Компенсація за чужий рахунок: як Росія роздає житло в окупованому Маріуполі

Як заявили в ОВА, «збитки, отримані підприємствами реального сектору економіки Донецької області внаслідок збройної агресії Російської Федерації (з урахуванням упущеної вигоди), на 1 серпня 2026 року перевищують 1 080,2 млрд грн, у тому числі: в промисловості – 909,4 млрд грн; електроенергетичній та газовій галузях – 156,5 млрд грн; сільському господарстві – 11,8 млрд грн; транспорті – 1,5 млрд грн; в інших галузях – 1,0 млрд грн».

Крім того, збитки суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність в соціальній сфері, оцінюють у 100 мільйонів гривень (2,2 млн доларів).

Що вже встановлено на міжнародному рівні?

Ще 2 березня 2022 року Генеральна асамблея ООН у своїй резолюції засудила **агресію Росії проти України**, назвала це порушенням Статуту ООН, вимагала припинити бойові дії і вивести свої війська з території України у її **міжнародно визнаних кордонах**.

А у листопаді того ж року новою резолюцією визнала, що **саме РФ має нести відповідальність** за будь-які порушення міжнародного права на території України і наслідки всіх своїх міжнародно-протиправних діянь, зокрема відшкодовувати заподіяну ними шкоду, включно з будь-якими збитками.

Російський військовий фотографує руїни захопленого Маріуполя з будівлі драмтеатру, який був зруйнований ударами російських авіабомб. За даними прокуратури Донецької області, тоді загинули близько 600 цивільних жителів. 12 квітня 2022 року

Серед можливих джерел компенсації називали заморожені російські державні активи за кордоном. Їхня загальна сума оцінюється у 260 мільярдів євро – понад 300 мільярдів доларів.

У відповідь Кремль, вустами речника Путіна Дмитра Пєскова, звинуватив Захід у «рекєті» та порушенні правил приватної власності й міжнародного права. «Росія робитимє все можливе, щоб протистояти спробам Заходу розграбувати її резерви», – заявив Пєсков 16 листопада 2022 року.

Відповідаючи на запитання журналістів, чи готова Росія брати участь у відновленні інфраструктури України, пошкодженої під час воєнних дій, Пєсков заявив: **«Ні, про це не може бути й мови».**

А у січні 2024 року прокремлівський телеведучий Володимир Соловйов у своєму токшоу так заявив щодо відшкодувань Україні: «А що, хтось на щось розраховує? Можемо ядерною бомбою по «башкє» репарації так врізати!..»

У 2026-му риторика Москви змінилася: тепер вона не просто відмовляється відшкодовувати Україні нанесені збитки, а сама вимагає від Києва репарацій.

Що робить Україна та міжнародна спільнота для отримання відшкодування від Росії?

У травні 2023 року Рада Європи створила Реєстр збитків для України. А за рік він уже почав приймати заяви від постраждалих.

Подаватися на відшкодування збитків до Реєстру можуть як фізичні особи, так і юридичні (підприємства), а також державні й місцеві органи влади України.

Зокрема, громадяни можуть вимагати компенсацій за вимушене переміщення, втрату житла чи роботи, смерть або зникнення безвісти членів родини, катування та інші протиправні дії окупантів.

Державні та місцеві органи влади мають право подати заяви про відшкодування за зруйновану інфраструктуру, житлову нерухомість, об'єкти історичної та культурної спадщини тощо.

Станом на 30 вересня 2026 року до Реєстру надійшло 195 тисяч заяв, понад 65 тисяч із них вже внесені, решта – на розгляді.

Місто Мар'їнка Донецької області було зруйноване внаслідок російського наступу і окуповане.
8 квітня 2025 року

Далі всі ці заяви має розглянути спеціальна **Міжнародна комісія**, яка їх оцінюватиме і визначатиме конкретні суми компенсацій. Поки вона ще не

запрацювала: для її запуску відповідний документ мають ратифікувати щонайменше 25 країн. Станом на 6 жовтня це зробили 10 держав.

Крім цього, українські компанії окремо подають позови щодо відшкодування Росією збитків до **Постійної палати третейського суду** (Міжнародного арбітражного суду) **в Гаазі**. Деякі з цих справ стосуються активів, захоплених або зруйнованих РФ ще з 2014 року.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Бояться Путіна чи щось інше. Чому ЄС не дає Україні «заморожені» російські гроші

Наразі країнам ЄС поки **не вдається дійти згоди** ⁱ щодо використання заморожених російських коштів. Бельгія, у депозитарії якої зберігається основна частина резервів Центробанку РФ, опирається цьому, побоюючись «непередбачуваних ризиків та руйнівних судових позовів від Росії», – писало 5 вересня цього року видання EuroNews.

Чи можливі претензії РФ до України щодо виплати «репарацій» з юридичної точки зору?

Такі заяви – маніпуляції і навмисне стирання причинно-наслідкового зв'язку, – заявляли у січні 2026 у Центрі протидії дезінформації України.

«До 2014 року на Донбасі не було ніяких «збитків від ЗСУ». Не було масштабних руйнувань і тисяч загиблих людей. Росія формує псевдоюридичну реальність, у якій агресор нібито перетворюється на «потерпілого». Кремль намагається виставити Україні рахунок за наслідки власної збройної агресії», – констатували в ЦПД.

Росія не має підстав претендувати на жодні відшкодування від України як в матеріальній, так і в процесуальній площинах, – заявив Радіо Свобода доцент кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин, експерт Київського національного університету **Захар Тропін**.

«З матеріальної точки зору, щоб виплачувати якісь кошти і бути винним, треба вчинити міжнародне протиправне діяння. В цій ситуації Україна не робить міжнародні протиправні діяння. Україна захищається і діє абсолютно правомірно в

цих межах. Якраз навпаки – Росія вчинила міжнародне протиправне діяння, за що, відповідно, були прийняті ось ці резолюції Генеральної асамблеї ООН», – пояснив експерт, який спеціалізується на міжнародному кримінальному та гуманітарному праві.

За його словами, з точки зору **процесуальної площини**, одна держава може подати позов проти іншої до міжнародного суду у двох випадках. Перше – якщо існує **домовленість між країнами** про відшкодування збитків. Тоді це міг би розглядати Міжнародний суд ООН. А такої підписаної угоди між Україною і РФ немає.

Другий варіант – якщо існує **інституція, юрисдикція якої дозволяє розглядати такого роду справи**. За словами правника, РФ не має таких підстав для позову проти України в міжнародних судах. Зокрема, вона не є учасницею Міжнародного кримінального суду, на відміну від України, яка є учасницею МКС і має право ініціювати провадження щодо вчинення злочинів на своїй території.

Крім того, через повномасштабне вторгнення Росію виключили з Ради Європи, вона вийшла з Європейської конвенції з прав людини, і таким чином не може позиватися в Європейському суді з прав людини. Тобто, **немає ані правових підстав, ані інституції, куди Москва могла б подати позов про «репарації» від України**, – каже Тропін.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Спецтрибунал щодо Росії та компенсації:
подано вже 192 тисячі заявок

Водночас Україна за підтримки міжнародних партнерів може створювати механізми притягнення Росії до відповідальності, зокрема **Спеціальний трибунал** щодо злочину агресії та міжнародний механізм компенсації завданих збитків.

Оцінюючи наративи Росії щодо «репарацій» від України, експерт називає це спробою перекласти відповідальність за свої злочини на жертву агресії. Або як підготовку до спроб протягнути це як контраргументи у переговорах щодо замороження чи завершення війни.

«Останнім часом прослідковується тенденція того, що Росія вживає якомога більше заходів, щоб взагалі **зруйнувати всю систему міжнародного правосуддя**. Створюючи якісь умови, відірвані від реальності заяви для того, щоб дискредитувати установи», – вважає Захар Тропін.

Цей матеріал створено в межах проекту Інституту масової інформації за підтримки Міністерства закордонних справ Нідерландів.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Керченський міст, протока і Азовське море: Росія заявляє про перемогу в Гаазі. Що насправді?

Україна

Війна

Донбас